

14. Державний архів Вінницької області (далі ДАВіО). – Особовий фонд Іллі Гавриловича Шульги. Р-6070. – Оп. 1. – Спр. 9. – 35 арк.
15. ДАВіО. Ф. Р-6070. – Оп. 1. – Спр. 11. – 28 арк.
16. ДАВіО. Ф. Р-6070. – Оп. 1. – Спр. 13. – 41 арк.
17. ДАВіО. Ф. Р-6070. – Оп. 1. – Спр. 36. – 35 арк.
18. Шульга І.Г. Поділля в складі Українського внутрішнього ринку в першій половині XIX ст. // Тези доповідей дванадцятій Вінницької обласної історико-краєзнавчої конференції. – Вінниця, 1993. – С. 27-28.
19. Шульга І.Г. Документи митниць як джерело до вивчення торгівлі в Україні у XVIII ст. // Архіви України. – 1975. – №6. – С. 61-65.
20. Шульга І.Г. Пристосування козацьких господарств України до потреб ринку // Тези доповідей 4-х Всеукраїнських історичних читань українська-козацька держава: витоки та шляхи історичного розвитку. – Черкаси, 1992. – С. 22-24.
21. Шульга І.Г. Брате мій. Історична повість. – Ужгород: Карпати, 1971. – 234 с.
22. Шульга І.Г. Микола I у Вінниці // Тези доповідей десятої Вінницької обласної історико-краєзнавчої конференції. – Вінниця, 1991. – С. 42-44.
23. Шульга І.Г. Голод на Поділлі. – Вінниця: «Континент - ПРИМ», 1993. – 224 с.
24. «33-й: ГОЛОД: Народна Книга-Меморіал» / Упоряд.: Коваленко Л.Б., Маняк В.А. – К.: Рад. письменник, 1991. – С. 562-564.
25. Шульга І.Г. 33-й: голод. Неоплатний борг Хліборобам...// Персонал. – 2002. – №10. – С. 16-20.
26. Шульга І.Г. Гірка правда. Нариси з історії подільського селянства 1920-1932 рр. – Вінниця: ВАТ «Віноблдрукарня», 1987. – 152 с.
27. Шульга І.Г. Діти голодомору (На архівних матеріалах Поділля) // Київ. – 1993. – №3. – С. 87-90.

Коляструк Ольга, Гребеньова Валентина, Жмуд Наталка
СПРАВА ТА СПАДЩИНА ЛІДІЇ МЕЛЬНИЧУК: ВІД
ПОДІЛЬСЬКИХ КОНТЕКСТІВ – ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ ВИМІРІВ

Навздогін європейським та світовим процесам «антропологізації» гуманітарної науки, що розпочалися ще у другій половині ХХ ст., на пострадянському просторі відбулися також суттєві зміни у площині переорієнтування української історичної науки в бік антропологічно орієнтованої соціальної історії. Її провідними напрямками, що знайшли чільне місце у вітчизняній історії, є регіонально-локальна та мікроісторія.

Однією з перших, хто стояв у авангарді усвідомлення нагальної потреби переосмислення місця та ролі місцевої історії, історії «маленької людини», часто традиційно загублених й недооцінених у контексті так званої «великої історії», була докторка історичних наук, професорка, вчена-керамолог Мельничук Лідія Семенівна. Основною стратегією її життєдіяльності стала популяризація регіональної історії та виведення її на нові горизонти – загальноукраїнський, європейський, світовий.

Понад 30 років її життя (1974-2005) були тісно пов'язані з педінститутом (студентські роки, громадська діяльність у комітеті комсомолу, яка плідно поєднувалася з освітянською справою, врешті – власне праця викладача). Упродовж тривалого щоденного спілкування зі студентами як у навчальних аудиторіях, так і під час

організації їхнього дозвілля Л.С.Мельничук на початку 1990-х рр. відстежила серед молоді виразне прагнення гідно почуватися в європейському культурному просторі, водночас зберегти свою ідентичність, виявити найкращі риси ментальної вдачі свого етносу та розкрити колорит народної традиційної культури.

З огляду на це, завдяки унікальному організаторському таланту (тоді ще доцента кафедри української і зарубіжної культури), у 1993 р. був створений Народознавчий центр Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Л.С.Мельничук формулювала мету постановля народознавчого університетського осередку цілком ясно: «Прилучення майбутнього вчителя до пізнання, збереження та розбудови культурно-історичної спадщини свого народу і роду» [1].

Розпочата нею системна науково-пошукова і навчально-практична народознавча робота у межах створеного Центру була глибоко усвідомленою відповіддю на гостру потребу суспільства в національній, етнічній та регіональній самоідентифікації. Зусиллями Л. С. Мельничук розроблено його загальну концепцію, визначені науково-дослідні, навчально-освітні і культурно-виховні цілі, продумані форми самостійної діяльності та співпраці з науковими і громадськими установами міста й області (Вінницький обласний центр народної творчості, Вінницька обласна бібліотека ім. К.А. Тімірязєва, Вінницький обласний краєзнавчий музей, Вінницький обласний художній музей, Вінницький літературно-меморіальний музей М. М. Коцюбинського), України (Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського НАН України, КНУ ім. Т. Шевченка, Інститутом народознавства НАН у Львові, Національний педагогічний університет ім. М. Драгоманова, Державний музей іграшки (м. Київ); Національний музей архітектури та побуту України (м. Київ), Національний музей-заповідник українського гончарства (Опішне)).

Центр розпочав свою роботу як спеціалізований кабінет українського народознавства, а з часом набув статусу загально університетського підрозділу. При Народознавчому центрі у 2000-2004 рр. діяла виставкова галерея, де відбувались зустрічі з народними майстрами Вінниччини та презентації їх виробів, різноманітні виставки декоративно-прикладного мистецтва. *З-поміж форм виховної роботи центру слід виокремити такі, які набули статусу обласних акцій: традиційні Дні народознавства в університеті «Від Благовіщення до Великодня», «Осінній студентський ярмарок», «Молодіжні подільські вечорниці», конкурс «Лауреат року в галузі українознавства», різноманітні зустрічі, фестивалі тощо.*

Зусиллями Центру були розроблені оригінальні методики навчально-виховної роботи як для вищих навчальних закладів, так і для загальноосвітніх шкіл та позашкільних культурно-освітніх установ. В 2001 р. Народознавчий центр брав участь у Всеукраїнському святі, присвяченому сторіччю від дня народження Гната Танцюри. В 2002 р. делегація центру на чолі з Мельничук Л.С. взяла активну участь у II Міжнародному з'їзді писанкарів у Коломиї, а

в 2003 р. відбулася презентація Народознавчого центру на III Міжнародному симпозіумі етнологів у Київському національному університеті ім. Тараса Шевченка.

У жовтні 2003 р. працівниками Народознавчого центру проведено Міжнародну конференцію «Народна культура Поділля в контексті національного виховання», у якій взяли участь 200 науковців та народознавців-практиків з різних регіонів України та інших держав. Зокрема, завідувач кафедри фольклористики Інституту філології Київського національного університету ім. Т.Шевченка Лідія Дунаєвська, завідувач відділу фольклористики Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім.М.Рильського НАН України Микола Дмитренко, завідувач відділу етнографії України, Білорусі та Молдови Російського етнографічного музею Ольга Карпова (Санкт-Петербург), докторант КНУ ім. Т.Шевченка Хіросі Катаока (Японія), докторантка факультету культурології Люблінського педуніверситету Неля Шпичко (Польща), завідувач навчально-наукової лабораторії етнології Кам'янець-Подільського державного університету Танасій Колотило та інші. За матеріалами конференції видано збірник статей. [2]

З ініціативи Л. С. Мельничук на музично-педагогічному (з 1995 р.) і філологічному (з 1999 р.) факультетах було відкрито спеціалізацію «українознавство». Навчально-методична робота була спрямована на забезпечення кваліфікованого викладання курсу українського народознавства на всіх факультетах університету та циклу дисциплін спеціалізації. Вивчення предметів українознавчого циклу здійснювалося з урахуванням специфіки факультетів та вимог до підготовки сучасного вчителя, який повинен не тільки володіти своїм предметом, а й знати історію, культуру народу, розуміти суспільний характер своєї професії. У 2005 р. спеціалізацію «українознавство та краєзнавчо-туристична робота» було відкрито в Інституті історії, етнології і права.

У 1993-2005 рр. здійснено понад 100 експедицій до відомих осередків народної культури Поділля, під час яких відбувалися знайомства з традиційно-звичаєвою культурою краю, сучасними народними майстрами. У селах та містечках Вінниччини студенти вивчали історію народних ремесел і промислів, родинні заняття подолян, започатковані безпосередні спроби участі студентів у етнологічному процесі. Було записано чимало регіональних фольклорних зразків (легенд, переказів, прислів'їв, народних обрядів, звичаїв та пісень), більшість з яких стали складовою репертуару самодіяльного студентського фольклорно-етнографічного колективу «Душі криниця». В 1999 році колектив «Душі криниця» став дипломантом регіонального фестивалю «Перлинка Поділля» у Могилеві-Подільському.

В експедиціях формувалися й визначалися майбутні спеціалісти – етнографи й етнологи, які пов'язали свою фахову діяльність з дослідженням етнокультури свого народу, серед них: Олеся Стасюк (директорка Національного музею Голодомору-геноциду, м. Київ), Віталіна Юрченко (Горова) (старший науковий співробітник Інституту

мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського НАН України (м. Київ)), Олена Кондратюк (завідувач етнологічного відділу Державного наукового центру захисту культурної спадщини від техногенних катастроф, м. Київ), Ірина Батирева (Інститут дослідження голодомору, м.Київ), Віктор Бронюк (фронтмен гурту «ТІК»), Оксана Славна (композитор, джаз-співачка, виконавиця народних пісень) та інші.

За десять років діяльності (1993-2003) при Центрі був сформований перший етнографічний музей Поділля, колекція якого репрезентує народний побут та обрядовість, традиційні ремесла і промисли та декоративно-ужиткове мистецтво краю. Під керівництвом Л.С.Мельничук студенти почали збирати матеріали, залучати викладачів та співробітників університету, народних майстрів Вінниччини, які допомагали порадами, консультаціями, передали в фонди чимало родинних реліквій – пам'яток народної культури. Етнографічний музей став одним із найкращих музеїв народної культури й побуту при вищих навчальних закладах в Україні. Вже за життя Л.С.Мельничук музейна колекція нараховувала майже 3 тис. предметів [3].

У ході практик і польових досліджень почав складатися рукописний архів записів етнографічно-фольклорного й історико-краєзнавчого характеру.

Активне студіювання традиційної культури подолян допомогло Л.С.Мельничук визначитися з головним особистим дослідницьким напрямком – гончарство Поділля. І докторська дисертація з теми «Гончарство Поділля в системі етнокультури українців (друга половина XIX – XX століття)» була захищена нею 2004 р. Л. С. Мельничук вперше в українській історіографії розглянула гончарство Поділля як самобутнє етнокультурне явище, що відображає особливості історичного, соціально-економічного та духовного розвитку краю, художньо-виробничий досвід й унікальну форму втілення народного світогляду.

Вчена виразила роль провідних центрів гончарного промислу та їх вплив на торгово-економічне та культурне життя регіону. Вагомим внеском для подальших керамологічних студій стало розкриття художньо-стильових особливостей, проведення районування подільської кераміки, з'ясування її технологічно-художньої специфіки та мистецької цінності. Дослідниця показала місце гончарства в духовній культурі подолян, трансформацію професійної обрядовості й побуту гончарів, використання предметів гончарного виробництва у календарних і родинних звичаях та їх семіотичні функції. Л.С.Мельничук ввела до наукового обігу значний масив статистичних, етнографічних, етнолінгвістичних даних. Вперше комплексно було проаналізовано доробок визначних дослідників гончарства Володимира Гагенмейстера, Євгенії Спаської, Лідії Шульгіної, репресованих у 1930-х рр.

Ключовим завданням, яке Л.С.Мельничук ставила перед собою, – продемонструвати «вітальність» народної кераміки та її широке використання в різних сферах життєдіяльності сучасних подолян, підкреслити важливість місця подільського гончарства в системі

традиційної української та європейської культури. Вектор її пошуково-дослідницької діяльності мав чітку мікроісторичну оптику і завжди був зорієнтований на людей: «Зусиллями простих людей – нащадків талановитих подільських ремісників – вдалося зберегти, донести до третього тисячоліття живим, ще діючий прадавній промисел, що й зараз продовжує фіксувати у глині історичне буття та самобутність українського народу» [4, с. 98]. Загалом у її науковому доробку понад 150 публікацій, з яких 3 – монографічні [5, 6, 7].

Зачинаючи Народознавчий центр, Л.С.Мельничук ставила за мету перетворити його на серйозний науково-дослідний осередок з історії та культури краю. На жаль, через передчасну смерть, їй не судилося довершити цей задум. Та її учні, що стояли разом з нею у витоків Центру, Ірина Батирєва, Наталка Жмуд, Валентина Гребеньова, захистивши кандидатські дисертації з етнології, долучилися до створення у 2006 р. кафедри етнології разом з кандидатами історичних наук Т. Р. Каросвою, В.М. Мазуром, В.А.Косаківським. Як наслідок реорганізації Народознавчого центру постала й навчально-наукова лабораторія з етнології Поділля, яку очолила Т.П.Пірус, член Спілки народних майстрів України, член Спілки журналістів України [1]. .

Першим завідувачем кафедри став доктор історичних наук, доцент Ю.В.Легун, який не лише підтримав запроваджену Л.С.Мельничук практику написання кожним студентом ВНЗ свого родоводу, а як спеціаліст з генеалогії зумів піднести культуру виконання студентами перших родинних студій. У травні 2007 р. викладачі кафедри започаткували загально-університетський конкурс родоводів серед студентів першого курсу, що відтоді став традиційним. З ініціативи кафедри також започатковано традицію проводити загально-університетську акцію «Ми – українці» – колективне фото викладачів і студентів у вишиванках.

Кафедра і лабораторія продовжили проведення Днів народознавства, відтворення календарних традицій і обрядів («Андріївські вечорниці», «Колядки», «Колодій», «Веснянки» тощо) (на основі автентичного фольклорно-етнографічного матеріалу). Дні народознавства обов'язково включають проведення майстер-класів із народних подільських ремесел: вишивки, гончарства, писанкарства, фітодизайну, соломо- та лозоплетіння, бісеру, витинанки, розпису на склі тощо. У рамках таких заходів відбуваються зустрічі з членами Вінницького обласного осередку Національної спілки майстрів народного мистецтва України Г. Данилюк, О.Денисовою, Л.Філінською, О.Єднак-Верховою та М.Верховою (Юрченко), Т.Пірус; народними майстрами Є.Слободинським та В.Слободинською, Г.Чадюк, Т.Рафаловською, В.Ніколаєвою, І.Тесленком, Н.Гуляєвою, Н.Шпак. Діяльність фольклорно-етнографічного колективу «Душі криниця» (керівник К.Л.Пірус), який сформований зі студентів педуніверситету і працює при навчально-науковій лабораторії, також ґрунтується на відтворенні власних польових автентичних зразків духовної

культури, зібраних переважно крізь призму дисциплін українознавчого циклу та навчальних етнографічних практик.

Кафедра і лабораторія започаткували і в наступні роки налагодили тісні зв'язки з провідними науково-дослідними та навчальними центрами України: Інститутом народознавства НАН України (м. Львів), Інститутом історії України НАН України, Національним науково-дослідним інститутом українознавства (м. Київ), Державним науковим центром захисту культурної спадщини від техногенних катастроф МНС України (м. Київ), Міжнародним благодійним фондом «Україна 3000» (м. Київ), Центром дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському державному університеті, а також з державним архівом Вінницької області; музеєм гончарного мистецтва ім. О.Г. Луцишина (м. Вінниця).

З травня 2007 р. розпочалися наукові контакти з Інститутом етнології та культурної антропології Варшавського університету (Республіка Польща). 2008 р. в рамках діючого договору про співпрацю на науковому стажуванні у Варшаві побувала кандидат історичних наук І.М.Батирева. Наступного року подоляни приймали польських студентів під керівництвом професорки М.Зовчек, які провели двотижневі дослідження в с. Мурафа Шаргородського району, взяли участь в етнофестивалі «Арт-поле». У червні 2010 р. І.М. Батирева з групою студентів взяли участь у конференції, присвяченій 70-річчю Інституту етнології та культурної антропології Варшавського університету, де вони виступили з доповідями, проблематика яких стосувалася особливостей методики польової роботи в Польщі і в Україні, йшлося про використання кращих європейських методологічних підходів у плануванні експедиційної польової роботи; напрацювання методичного інструментарію в площині соціальної етнології й культурної антропології; специфіку організації експедицій у міжнародному форматі; особливості роботи з інформаторами в іноетнічному та інокультурному середовищі; об'єктивну інтерпретацію матеріалів; захист прав інформаторів тощо. Кафедра та лабораторія успішно співпрацювали з Подільською агенцією Регіонального розвитку, що фінансується в межах Програми Польської допомоги закордонної Міністерства Закордонних Справ Республіки Польща в 2011 р.

Викладачі кафедри щоліта здійснюють етнографічні експедиції по дослідженню українського села, для чого спеціально розроблені запитальники й опубліковано «Програму етнографічного вивчення Поділля». Викладачі кафедри брали участь у понад 20 польових експедиціях селами Вінницької та Хмельницької областей. Як результат п'яти наукових експедицій, проведених 2006-2007 рр. ученими Вінниці та Києва в тісній співпраці з місцевими краєзнавцями, за науковою редакцією В.А. Косаківського вийшли фундаментальні історико-етнографічні праці «Легенди з-над сивого Бужка» та «Буша», присвячені природі, археології, історії, етнографії та фольклору подільських сіл. В них зібрані матеріали про минуле й сьогодення унікальних подільських сіл, їх природу, пам'ятки

археології, топоніміку, народну архітектуру, ремесла та промисли, народний одяг, звичаї, обряди, фольклор тощо.

З 2008 р. викладачами українознавчих дисциплін факультету історії, етнології та права започатковано урбаністичні студії. Так, систематично ведуться дослідження різних складових культурного ландшафту міст та містечок Вінниччини: топоніміки, районування, просторових об'єктів, ідентичностей, міграційних процесів тощо.

З метою закріплення теоретичних знань студенти щороку проходять навчальну педагогічну, етнографічну та музейну практики. Завдяки етнографічним практикам сформувалася значна частина рукописного та музейного фондів лабораторії. На сьогоднішній день рукописний фонд ННЛ з етнології Поділля містить понад 2,8 тис. од. зб. Фондова колекція нараховує близько 4100 од. зб. З фондової колекції лабораторії були представлені тематичні виставки, серед них: «Подільський рушник», «Народний одяг подолян», «Народна іграшка», «Великодні писанка» (з використанням авторських робіт Т.П.Пірус), «Великодні береги», «Гончарство Східного Поділля», «Килими Поділля» (з залученням приватної колекції В.Косаківського). Викладачі кафедри розпочали видавничий проект «Подільська інтонація» за матеріалами колекцій спільно з видавництвом «Раритети України» (м. Харків).

За музейною експозицією студенти та відвідувачі мають можливість ознайомитися з етнографічною культурою всіх районів Вінницької області, а також частково сусідніх Житомирської, Київської, Кіровоградської, Одеської, Хмельницької областей. У викладацькій практиці стали традиційними етнореконструкції окремих звичаїв, обрядів, свят з показом костюмів, ужиткових речей, автентичним співом і частуванням.

Матеріали фондів активно використовуються не тільки студентами для підготовки дипломних досліджень, а й у підготовці кандидатських та докторських дисертацій. За роки існування етнологічних структур в університеті були захищені дві докторські та тринадцять кандидатських дисертацій. На основі етнографічного експедиційного обстеження Східного Поділля було підготовлено і захищено дві докторські дисертації докторантів Варшавського університету Івони Калішевської та Івони Колодейської-Дегурської, а також у 2012 р. відбувся захист 12 магістерських робіт польських студентів.

За угодою з Державним архівом Вінницької області кафедра здійснює накопичення відомостей про історію Поділля шляхом усної історії та комплектування збірки електронних копій подільських світлин «Старе подільське фото». Тематичні фотовиставки з фондів кафедри стали традиційними і використовуються при підготовці профільних видань. Так, позитивний резонанс мала виставка «Старе Поділля: українське весілля», за якою було проілюстровано традицію подільського весільного обряду. Чималий інтерес нагромаджена колекція представляє у контексті актуальних сьогодні досліджень з візуальної антропології та візуальної історії.

У 2011 р. кафедра етнології працювала над реалізацією культурно-просвітницького проекту «Народна культура Поділля в

контексті національного виховання дітей та молоді», в якому взяла участь навчально-виховні установи міста і області різного рівня, починаючи від дитячих садків і закінчуючи вищими професійно-технічними училищами.

Секція етнології кафедри філософії, соціально-політичних дисциплін та етнології інституту історії, етнології і права започаткувала проведення міжвузівського науково-практичного круглого столу «Народна культура Поділля у національному вихованні дітей та молоді: проблеми та перспективи», маючи на меті, розв'язання кількох основних завдань. Викладачі-етнологи прагнули проаналізувати свою діяльність у відкритому діалозі зі студентами на предмет її результативності в підготовці учителя. Враховуючи набутий досвід, хотілося розкрити перед студентами, котрі обрали спеціалізацію «українознавство та туристично-краєзнавча діяльність», можливості і перспективи їх фахової реалізації. Запрошуючи до роботи круглого столу провідних науковців-етнологів та спеціалістів-практиків етнографічних досліджень, ми хотіли визначитися з перспективами українознавства та туристично-краєзнавчої роботи.

До 100-річчя університету у 2012 р. викладачі кафедри і співробітники лабораторії взяли участь у створенні нового етнографічного музею Музейно-просвітницького центру ВДПУ, експозиція якого була створена на основі зразків народної культури фондів етнографічного музею Народознавчого центру.

На сьогодні вже у складі кафедри історії та культури України українознавці (викладачі та студенти) вже шостий рік поспіль беруть участь у щорічному Всеукраїнському науково-теоретичному семінарі з історії радянського повсякдення, готуючи, насамперед, дослідницькі матеріали українознавчого, етнографічного та соціокультурно-антропологічного спрямування.

Етнологи активно виступають у ролі експертів, менторів, співорганізаторів та учасників різноманітних проектів міського, обласного, всеукраїнського та міжнародного значення, покликаних глибше зрозуміти гетерогенну систему соціокультурних контекстів сучасного світу. Зокрема, вивчення історії та культури етнічних та релігійно-конфесійних спільнот України (культурно-освітній проект «Кримські татари: коли ми повернемось», 2019); формування туристичної привабливості сучасного міста («Школа вінницького гіда», 2019); дослідження спільнот, соціальних процесів та механізмів культурних трансформацій (міжнародний воркшоп з урбаністичної антропології для молодих учених «Зрозуміти місто: антропологія постсоціалістичних трансформацій»; культурно-просвітницький лекторій «Свій/чужий/інший». Міжнародна відносина: український вимір та регіональні контексти», 2019) тощо.

Справа і спадщина, які залишила Мельничук Лідія Семенівна, гідно продовжуються та примножуються її учнями та послідовниками. Створені нею етнологічні структури є ефективними платформами для взаємодії між фахівцями, представниками різних спільнот, груп та інститутів, досягаючи ефективного діалогу між ними. Задані вченою орієнтири успішно реалізуються у різних

дискурсах – науковому, педагогічному, громадському та переосмислюються на різних рівнях – етнографічному, етнологічному, соціокультурно-антропологічному. Але основним ціннісним орієнтиром, який був стержнем всієї її життєдіяльності і залишається для нас своєрідним дороговказом, є «антропологічний вектор», – говорити про людей, працювати з людьми, творити для людей. Адже орієнтація на людину, на її унікальний досвід та практики є важливою вимогою часу в багатьох сферах життя: політиці, державному плануванні, громадській активності.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Коляструк О.А. Пам'яті Лідії Мельничук: справа і спадщина з її крила // Народна культура Поділля у національному вихованні дітей та молоді: проблеми та перспективи. Матеріали наук.-практ. круглого столу, 17 жовтня 2013 р., м. Вінниця. Вінниця, 2014. С.6-10.
2. Народна культура Поділля в контексті національного виховання: зб.наук.праць / Ред. Л.С.Мельничук. Вінниця, 2004. 400 с.
3. Народознавчий центр Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського: Путівник. В., 2003. 15 с.
4. Борисенко В. Лідія Мельничук – співець рідного Поділля // Українки в історії: нові сторінки. К., 2010. С.96-100.
5. Мельничук Л., Мельничук І., Вдовцов М. Бубнівська кераміка. В., 1999. 81 с.
6. Мельничук Л. Олексій Луцишин: Спомин про Майстра. В., 2003. 72 с.
7. Мельничук Л. Гончарство Поділля в другій половині ХІХ–ХХ століттях: історико-етнографічне дослідження К., 2004. 350 с.
8. Коломієць Л. Лідія Мельничук: віддана Поділлю // Освіта на Поділлі: минуле та сьогодення. Краєзн. дослідж. В., 2011.
9. Від роду до народу, від народу до роду. Народознавчі студії. Спогади друзів, колег, однодумців. Вінниця, 2006. Кн.1. 240 с.

Степанчук Юрій

ПРОФЕСОРУ ПЕТРУ СЕМЕНОВИЧУ ГРИГОРЧУКУ – 79. НЕЗАБОРОМ – ЮВІЛЕЙ

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського має неповторну й самобутню історію. Минуле Педуніверситету тісно пов'язане з історією його навчально-наукових підрозділів – факультетів, авторитет і визнання яких творилися працею багатьох поколінь науково-педагогічних працівників і їхніх керівників – деканів.

Історичний факультет (нині – факультет історії, права і публічного управління) тривалий час очолював професор Петро Семенович Григорчук. Сотні випускників істфаку з пієтетом і ностальгією згадують ті роки й заслужено визнають Петра Семеновича взірцем адміністративного працівника вищої школи. У його трудовій книжці є лише один запис місця роботи – Вінницький державний педагогічний інститут (із 1998 р. – університет імені Михайла Коцюбинського), де він самовіддано пропрацював майже п'ятдесят років.

Історичний факультет у Вінницькому пединституті відновлено (після п'ятнадцятирічної перерви) у 1973 році. Його й очолив Петро Семенович, ставши наймолодшим деканом у радянській Україні. На